

19. Ольга Недавня. Плід Берестейської унії в контексті аксіологічних інтересів українців.

Очевидно, йдеться про Українську Греко-Католицьку Церкву. Я, автор статті, пропоную поглянути на неї, враховуючи всі її іпостасі (як Церкву Київської традиції, як одну із Церков українського народу), її обрядові та організаційні особливості, але зосередитися на тому, як ця Церква виконує одну із функцій, які притаманні релігійним системам та організаціям: ціннісно-регулятивну функцію, і як це виконання корелює з націєдержавними інтересами українців.

Насамперед варто відзначити той факт, що з плином часу в кожній релігії та в кожній релігійній організації поняття про цінності, хай які б консервативні не були відповідні системи та інституції, не залишається зовсім незмінним, як і складники того чи іншого «набору» цінностей, їхня ієрархія тощо. Такі зміни відбуваються під впливом цілого комплексу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, хоч, зрозуміло, цінності небесні залишаються порівняно більш стійкими, отримуючи радше дещо інші інтерпретації. Серед цінностей земних еволюція буває помітнішою: якісь, якщо і не відкидаються зовсім, то стають наразі мало запитаними, тоді як інші, котрі, можливо, раніше й не були чітко сформульовані (або «ховались» в інших цінностях), актуалізуються і виходять на перший план.

Сьогодні я хочу привернути увагу до двох з останніх цінностей, котрі, так вже історично склалося, опинилися на вістрі виконання УГКЦ ціннісно-регулятивної функції.

Перша цінність – це українськість, національні та націєдержавні інтереси українців. Не була вона у кінці 16 сторіччя саме так сформульована, однак по суті, об'єктивно, діяльність Церкви сприяла збереженню українців як нації, усвідомленню українцями своєї ідентичності, гідної розвитку своїх кращих духовних традицій та державницького оформлення. Про цю цінність сьогодні вже багато говорилося й напевно ще говоритиметься.

Але також важлива друга цінність – це європейська культурно-цивілізаційна орієнтація. Порівняно з першою розглянутою вона, можливо, виглядає не аж так очевидно, проте фактично була і є саме цінністю (хай інакше артикульованою в різний час) для УГКЦ, і як така підпадала дослідженням релігієзнавців. Однак, з огляду на наші геополітичні реалії, які вони довго є і досі залишаються для українців, пошанування та практичне плекання цієї другої цінності забезпечує саме існування та доцільну реалізацію першої.

Саме УГКЦ є такою релігійною інституцією, котра у своїй діяльності, хай в різні історичні періоди з різним успіхом, фактично сприяла тому, що поєднання цих двох цінностей (їх усвідомлення, захист та розбудова у конкретних діях) не лише було актуалізовано після тривалого бездержавного періоду української історії, але й набувало санкції з боку духовної інституції.

В той чи інший спосіб, кожен – у своїй манері та зі своїми акцентами, про це писали і проповідували і стовпи Берестейської унії, як от Іпатій Потій, Велямін Рутський, а також і Смотрицький – і Йосафат Кунцевич, і такі

талановиті керманічі УГКЦ, як Андрей Шептицький і Йосиф Сліпий, і наші героїчні пастирі – колишні вояки українського визвольного руху – Іван Шевців, Іван Музичка, Іван Ортинський. Твори всіх цих мислителів містять цілі поклади відповідних богословських міркувань та практичних рекомендацій. Сьогодні спрямовану на те саме діяльність достойно продовжують очільники УГКЦ нинішнього століття, вчорашні майданівські капелани – сьогоднішні капелани українських вояків в АТО.

Колись на поєднання та плекання цих двох цінностей працювали уніатські просвітницькі братства, школи, згодом – ціла низка різноманітних просвітницьких організацій при Церкві, включно з видавництвами та кооперативними спілками. До цього долучалися

Тепер, якщо досліджувати контент діяльності парафій та різних структур УГКЦ (що зараз доступно всім через сучасні засоби їхнього представлення), очевидно, що лєвова його частка у тій чи іншій формі містить практичну охорону та розбудову цих двох цінностей, починаючи від духовно-виховної роботи з дітьми, підлітками та молоддю та аж до наукових досліджень Українського католицького університету.

І в цьому УГКЦ не обмежується суто конфесійним підходом, а співпрацює з усіма релігійно-церковними та світськими чинниками, з якими така співпраця можлива. Якщо говорити про Церкви – то це, зрозуміло, передусім Церкви Київської традиції, але також і РКЦ, п'ятидесятники, навіть частина мусульманських організацій. Яскравий приклад такої співпраці ми всі бачили на Майдані. Він розпочався як Євромайдан, а згодом, не без впливу Церков і зокрема УГКЦ, він став Майданом за гідність українців будувати власну державу і визначати її доцільні зв'язки та союзи з огляду на корисність українським націєдержавним інтересам. Одним з гасел Майдану, котре, мабуть, найкраще ілюструє відстоювання аналізованих двох цінностей саме у їх сполученні, стало «Україна в Європі!», що було принесене ще у перший тиждень акції київськими греко-католиками.

Аналогічно в АТО, де капелани УГКЦ у притаманний їм духовний спосіб допомагають нашим воякам відстоювати Україну на її європейському цивілізаційному шляху – працюють поруч зі своїми колегами з інших українських Церков (а ними є всі, які працюють на інтереси Божі та України), обмінюючись досвідом.

Не менш важливо, що як відповідна робота УГКЦ, так і відповідна її співпраця, не обмежується разовими акціями та екстремальними періодами нашої історії. Так, священство УГКЦ давно й активно співпрацює з найбільшою дитяче-юнацькою українською патріотичною організацією Пласт. Сучасні духовні вишколи на пластових таборах, спільні з іншими українськими Церквами молебні на різноманітних вшануваннях героїв визвольних змагань, бесіди-розважання на пластових сходинах з буденних проблем, пов'язаних з плеканням рідної духовності та відповідної спорідненості - все це успішні ланки в логічному ланцюгу виховання підростаючого покоління українців, котрі свідомі як своїх національних, так і культурно-цивілізаційних інтересів.

УГКЦ – Церква унікальна: вона питомо українська, спадкоємиця українських, києворуських християнських традицій (докладно визначених нашими колегами), що в ній ці традиції плідно і сучасно розвиваються. І їй, як дітищу Берестейської унії, притаманні такі конфесійні особливості, котрі в силу єдності з Римом як центром автентичної європейської цивілізації, якою вона розвинулась у західному християнстві, єднають її з європейським світом.

Так, цей світ зараз переживає складні часи. Але все одно він – наш цивілізаційний світ, свого сепаратного, окремого від усіх інших, ми не побудуємо, альтернативою є лише фактично «русский мир». Тому нам, сьгоднішнім українцям, дісталось важке завдання: вистояти супроти російського агресора та його маріонеток, відстояти своє, взяти краще від братів-європейців та не повторювати їхніх помилок. І кому ж у цьому брати участь, як не УГКЦ, котра так природно для себе, виконуючи ціннісно-орієнтаційну функцію, підносить цінність українства та європейського культурно-цивілізаційного шляху українців. Дасть Бог, в нас все вийде.

20. *Анатолій Колодний. Патріархат - зневажений Заповіт Йосифа Сліпого.*

Ідея створення Українського Патріархату рівночасна загалом спробам поєднання Української Православної Церкви з Римським Апостольським Престолом і насамперед з діяльністю єзуїта Антонія Поссевіно з Польщі при дворі князя Костянтина Острозького. З метою такого поєднання у 1583 році відбулась у Кракові нарада, на якій обговорювалось переважно питання створення в Україні католицького патріархату. Про це довідуємося зокрема із звіту Апостольського Нунція в Польщі Альберта Больонетті, який в травні 1584 р. запропонував польському королеві Стефанові Баторію створити для українців і білорусів патріархат у Вільні або ж у Львові за допомогою князів Острозьких. Цей патріархат мав бути підставою поєднання Української Православної Церкви з Римським Апостольським Престолом. Після створення такого патріархату можна було легко усунути з України впливи Константинопольського патріарха. З часом цей Український Патріархат мав би постати посередником між католицьким Римом і православною Візантією. Римська Курія навіть наказала Поссевінові викупити з турецької неволі грецького патріарха Єремію II й перенести столицю Візантійського Патріархату з Греції на слов'янські землі - до Києва, Вільна або ж до Львова. В такий спосіб планувалось зрештою добитися єдності Константинопольського Патріархату з Апостольським Престолом у Римі.

Якщо ж дехто із поляків в той час цікавився справою створення Українського Патріархату, то робили вони це з чисто політичних мотивів. Тим самим вони хотіли відвернути втручання новоз'явленого Московського патріархату у справи православних на Україні. Поляки в такий спосіб також прагнули точкою тяжіння всіх православних українців і білорусів у Польсько-